

ПРОБЛЕМА ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

студент гр. Е-01 Романченко Я.В.

Проблема тіньової економіки на даний момент досить актуальна в Україні, оскільки набула широкого поширення. Можна говорити, що всі галузі виробництва економіки країни перебувають під впливом даного явища. У зв'язку з недостатнім державним захистом фінансової та господарської діяльності, недостатнім науково-методичним і правовим забезпеченням розвивається тіньова економіка.

Разом з Україною трійку європейських лідерів за рівнем тінізації формують Білорусь (43,3%) та Молдова (44,3%), на четвертому місці Росія (40,6%). Не дивно, що в пострадянських країнах із їх корупцією та недосконалістю законодавства, тіньова економіка є найбільшою. Імовірно, що на це вплинули і традиції, менталітет та соціальні інститути.

Секторами, в яких спостерігається високий рівень тіньової економіки та чинниками одержання тіньових заробітків стали: корупція, нелегальні валютні та зовнішньоекономічні операції, випуск і продаж неопублікованих товарів і надання неопублікованих послуг, фінансове шахрайство, вилучення різниці між звітними і реальними цінами на товари і послуги при їх реалізації; розкрадання на колективних, акціонерних і приватних підприємствах, незаконна приватизація державної власності.

Значний вплив на існування тіньової економіки має практично неконтрольоване привласнення особами цінних паперів національних підприємств з використанням іноземної валюти на фондовому ринку завдяки підставним фірмам-посередникам, через що важливі галузі переходять у власність тіньових магнатів. А оскільки контроль за участю на ринку цінних паперів досить незначний, то рівень виявлення правопорушень незначний.

Часто тіньовий сегмент економіки збільшується у зв'язку з тим, що відбувається ухилення від сплати до державного бюджету, які зв'язані з переміщенням коштів без оформлення ліцензії Національного банку України, вивезення з нашої держави інтелектуальної власності, яка використовується в іншій країні без відшкодувань для України.

Значну частину збільшення тіньового ринку України займають гроші, що не по ввійшли до податкової звітності. Ухилення від сплати податків на сьогодні є основним видом податкового правопорушення. Формами ухилення є використання несправжніх документів, інформація про неправдиві прибутки, несвоєчасне подання звіту чи відсутність такої звітності взагалі.

Обсяги податкових злочинів в Україні є реальною загрозою для економічної та соціальної безпеки країни. Це пов'язано не лише з кількістю злочинів, але й зі швидкістю входження у сферу оподаткування злочинності та корупції, підвищенням впливу кримінальних організацій на банківську діяльність та організації, що займаються кредитно-фінансовою діяльністю.

Причин тінізації економіки України досить багато. Вони всі можуть бути об'єднані в 4 основні групи: соціально-економічні, морально-етичні, правові, політичні. Якщо поглянути на проблему тіньової економіки нашої країни, то можна виділити певні фактори, які вплинули на її значні розміри:

- повільні та непрозорі процеси приватизації;
- високі податки і різне податкове навантаження;
- постійне втручання влади у діяльність суб'єктів господарювання;
- корупція в органах місцевого самоврядування та державній владі;
- постійне внесення змін до податкового законодавства та його недостатня прозорість.

До наслідків тіньової економіки належать відсутність довіри до державних управлінців громадян та представників іноземних країн (зокрема інвесторів), погіршення інвестиційного клімату, непрозорий і несправедливий поділ національного доходу, криміналізація суспільства, дестабілізації економічних відносин, залежність від позик іноземних держав, скорочення інтелектуального та промислового потенціалу нації.

Багато фахівців, що наслідки тіньової економічної діяльності не можна оцінювати однозначно. Багато видів тіньової економіки (зокрема "сіра") об'єктивно скоріше допомагають розвитку офіційної економіки, ніж перешкоджають йому. До позитивних функцій у ринковому господарстві можна віднести згладжування перепадів в економічній кон'юктурі за допомогою перерозподілу ресурсів між легальною та тіньовою економікою (коли легальна економіка переживає кризу, виробничі ресурси не втрачаються, а перерозподіляються в тіньовій, повертаючись у легальну після завершення кризи), пом'якшення небажаних соціальних протиріч (неформальна зайнятість полегшує матеріальне становище незаможних), тіньова економіка в деякій мірі дає ресурси легальній.

Не дивлячись на значну глибину даної проблеми, поки що немає єдиного та цілеспрямованого подолання явища тіньової економіки. Саме тому вона потребує скоординованої стратегії.

Серед заходів протидії тіньовій економіці, які треба віднести до тих, що використовуються на рівні управління, належить обмін даними та контрольна діяльність між уповноваженими органами виконавчої влади, що здійснюють контроль за законністю господарських і фінансових дій. До чинників, які використовуються на законотворчому рівні, застосовується кримінологічна експертиза законопроектів. До заходів політичного рівня можна віднести ті, що формують високий рівень правосвідомості громадян.

Науковий керівник: асистент Омеляненко В.А.

Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О. Ф. (м. Суми, 24–26 квітня 2013 р.) : у 4 т. / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – Т. 3. – С. 287-289.